

12 de maig de 1949: la bandera d'Israel és hissada per primera vegada a la seu de l'ONU, a New York (foto: «Epoca»). Al centre, jueus ortodoxos d'Israel (foto: «Epoca»). A la dreta, mercat al carrer, a Jerusalem (foto: L'Arche).

ENMIG DE L'ABSENTISME OFICIAL

Relacions amb Israel: ara o mai

Fa 500 anys, els suposats fundadors del modern Estat espanyol van expulsar-ne els ciutadans hebreus. A les acaballes de 1985, Tel Aviv espera que Madrid —l'única capital de l'Europa occidental que no hi té relacions diplomàtiques— es decideixi a fer el que ells consideren una reparació històrica

J. Castellà-Gassol

«El moment està passant. O bé el govern de Madrid es decideix ara, d'una vegada per totes, a establir relacions diplomàtiques amb l'Estat d'Israel, o després serà massa tard.» Qui s'expressa d'aquesta manera és Eduard Tell, director de l'Associació d'Amics del Call de Girona, una societat que inclou entre els seus membres personalitats de la influent comunitat jueva de Califòrnia (USA).

L'opinió del senyor Tell —que té familiars i amics a l'Estat d'Israel— és precisa. «Al seus inicis, l'Estat d'Israel es negà a mantenir relacions diplomàtiques amb la dictadura franquista, amiga dels nazis. El govern de Madrid, en ser-li retirats els ambaixadors de les democràcies occidentals, seguí la política de Martín Artajo de procurar-se l'amistat dels Països àrabs. Però, després de Franco, els governs de la transició haurien d'haver entès que un dels primers actes obligats de normalització democràti-

ca era establir relacions diplomàtiques justament amb l'únic estat democràtic de l'Orient Mitjà, tal com van fer els portuguesos en sortir de la dictadura salazarista. Si Madrid, que no treu cap benefici de la suposada amistat àrab, persisteix a no reconèixer Israel, s'atreurà el descrèdit internacional, descrèdit que repercutirà en altres aspectes.» L'anomenada transició democràtica s'ha realitzat sense depurar la policia política ni l'exèrcit; sense restablir els antics estatuts d'autonomia gallec, basc i català; sense reconèixer els drets dels militars republicans, i sense haver preguntat a l'opinió pública quina forma estatal preferia: si la república o la monarquia; sense res de tot això, podria semblar que les qüestions de política internacional són secundàries i, en particular, que la qüestió de relacions amb el minúscul Estat d'Israel és una qüestió del tot insignificant. Però la qüestió és o serà més important del que sembla.

L'Estat espanyol, tan peculiar en

molts d'aspectes, és l'únic estat de tota l'Europa occidental que no reconeix l'existència de l'Estat d'Israel. Aquesta «anomalia», com així fou reconeguda i qualificada pel mateix cap de govern de Madrid, senyor González, és una de tantes altres peculiaritats anòmales d'un estat, el cap del qual, per artificis de la història, s'intitula «Soberano de los Santos Lugares».

No obstant això, s'ha de reconèixer que, tècnicament, no és del tot exacte afirmar que l'espanyol és l'únic estat europeu que no reconeix Israel: l'Estat del Vaticà tampoc no hi té relacions, però es tracta d'un territori encara més peculiar. A la finca dels Sants Pares, els adeptes de Moisès no hi han estat mai ben vistos: representen la competència en el mercat de les creences religioses. En canvi, a la Península Ibèrica els jueus han completat segles d'història. Una de les dues grans branques de la comunitat jueva internacional, la sefardita, rep justament el seu nom al fet de provenir de Sefarad, mot hebreu que designa la

Península Ibèrica; els sefardites són a l'actual Estat d'Israel una minoria de prop del quart de milió de persones, i hi ha, també, que l'actual cap del govern israelià és sefardita: el senyor Simón Peres.

Israel: més que un estat

La fitxa històrica de l'Estat d'Israel és prou a l'abast de qualsevol lector i prou sabuda. Proclamat independent i reconegut per l'ONU (Organització de les Nacions Unides) en 1948, el jove Estat jueu s'estén aproximadament sobre uns vint mil quilòmetres quadrats de la Palestina mil·lenària, anomenada, també, Canaan o Israel. Prop de 250.000 dels seus aproximats tres milions i mig d'habitants són, com s'ha dit, sefardites, que tenen com a llengua pròpia, si bé decadent, el judeocastellà, supervivència fossilitzada de l'espanyol parlat a Castella al segle XV. S'han perdut, en canvi, els últims vestigis del judeocatalà.

Els jueus ciutadans d'Israel són una minoria dins de la comunitat

jueva internacional, però les peculiaritats socio-històriques i religioses del judaisme fan que Israel sigui més que un simple territori independent dins de l'esbojarrat mosaic de l'Orient mitjà. I, de fet, gran part de les negociacions per al reconeixement espanyol de l'Estat israelià han estat conduïdes per un jueu amb despatx a Nova York, Edgar Bronfman, president del Congrés Mundial Jueu, un organisme dominat per la potent minoria jueva nord-americana i que estén la influència sobre les cúpules directives dels negocis i de la política occidental. Així, doncs, la reconeixença per part de Madrid de l'Estat d'Israel suposaria, de fet, l'establiment d'unes millors relacions amb les comunitats jueves de tot el món.

Qüestions pendents

Quan, fa poc temps, el senyor Morán, ex-ministre d'Afers Exteriors de Madrid, va suggerir que el reconeixement d'Israel hauria d'anar acompanyat d'alguna mena de compensació per part de Tel Aviv; en alguns am-

bients, això va fer un efecte més aviat trist. Per més que preocupin la qualitat de les taronges israelianes i de les peres lleidatanes, i els assumptes dels preus i dels mercats, i per més que el cinisme i el *double mind* (doble pensament) dominin les relacions internacionals, alguns sectors opinen que hi ha uns fets —centrats en dos greuges històrics— perennes i pendents de satisfacció moral —si és que hi ha satisfaccions *morals*, i si

encara som a temps de donar satisfaccions.

La primera reparació que tindria pendent l'Estat espanyol és de donar a entendre explícitament que es desolidaritza dels principis en què es fonamentà l'edicte d'expulsió dels jueus dels regnes de Castella i de Catalunya-Aragó, inspirat per Isabel de Castella, i signat per ella i el seu marit Ferran en 1492. L'espantós genocidi —precedent inspirador de la «Solució Final» d'Eichmann— i el trauma apocalíptic que representà per als diferents pobles ibèrics l'eliminació d'una quarta part de la seva població són responsabilitat dels anomenats Reis Catòlics i no pas de les generacions actuals. Però si l'actual Estat espanyol vol oferir al món una faç democràtica, com sembla que és el cas, i alhora continua reivindicant, com està fent, l'etapa dels Reis Catòlics com una etapa gloriosa i precedent de l'actual règim, les contradiccions són òbvies.

I sembla que és aquest el cas. En 1992, la jueria mundial commemorarà una ocasió de dol: el 500 aniversari de l'edicte d'expulsió de Sefarad. Per a la mateixa data, dirigents de l'Estat espanyol han expressat el desig de celebrar amb tota la pompa els suposats 500 anys d'existència de l'Estat espanyol, enaltint una altra vegada —com en la millor època del general d'El Pardo— la memòria dels Reis Catòlics.

La segona reparació és més recent i data de l'última postguerra. Es tracta d'un acte al qual obliguen les formes i les fórmules democràtiques. Un acte que consisteix, senzillament, en una declaració de l'Estat espanyol en la qual es dolgui de les circumstàncies (la dictadura franquista) que van impedir a finals dels anys quaranta les relacions entre Madrid i Tel Aviv, i hi posi remei immediatament. Alhora, una revisió dels textos escolars espanyols en què encara la figura del jueu és discriminada no hi seria gens sobrer.

Turisme i espionatge

Al novembre del 1983, Edgar Bronfman, el president del Consell Mundial Jueu, en sortir d'una entrevista, a Madrid, amb el cap del govern espanyol, va declarar: «El senyor González ja té una data fixada per establir relacions amb Israel.» En el metallenguatge diplomàtic, calia sobreentendre que aquella data no era posterior a l'any 2000, sinó molt prospera: per exemple, en 1984 o 1985. I bé; els israelians van fer una passa endavant: el desembre del 84 van obrir una Oficina Nacional de Turisme d'Israel a Madrid; i per a dirigir-la fou nomenat el diplomàtic Samuel Hadas. Hadas és un personatge extraordinàriament hermètic, que amaga una personalitat de molts decibels darrere unes ulleres espessíssimes, però sembla que ho capta i ho sent tot. Entén el català quasi a la perfecció i, si bé compleix a la perfecció el seu paper de portes enfora, que és el de no comprometre's i no comprometre el seu govern, fa tot l'efecte que li relisca bastant la qüestió turística i que el seu paper bàsic és el de preparar l'anunciat establiment de relacions entre el seu país i els espanyols.

De fet hi ha relacions comercials entre la península i Israel. Hi ha una Cambra de Comerç Catalano-Israeliana, i també hi ha tràfic d'armes entre Madrid i Tel Aviv; als pacifistes pot resultar xocant de saber que els canons dels tancs M-48 de l'exèrcit espanyol són de fabricació israeliana. Però, tal com és la *realpolitik* del món en què vivim, el capítol de les armes entra dins de la normalitat dels intercanvis comercials.

En canvi, allà on els israelians l'han vessada és en el capítol del contraespionatge. El Mossad, o servei d'intel·ligència israelià, ha tingut com a hostes en els dos últims anys una sèrie de subordinats de l'inefable excap dels Guàrdies Municipals de Madrid i avui ministre de l'Interior del govern de Madrid, senyor Barrionuevo. Entre aquests subordinats hi ha un personatge, M. B., que hom imagina més bé treballant a gust a les ordres del doctor Mengele que no pas al servei d'una policia que es voldria democràtica. Els imperatius de defensar-se de la Unió Soviètica —l'enemic número 1 per a Israel— podrien explicar en gran mesura aquests contactes contranatura entre l'espionatge israelià —organitzat i manat per homes escapats del terror

de la Gestapo— i determinats elements de l'espionatge espanyol, que deuen la seva conformació mental i moral a l'escola de les caves de la Puerta del Sol de Madrid. Observadors ben informats comenten que aquests contactes entre el Mossad i policies espanyols són continuats.

Més que en cap altre indret de la Península, a les terres catalanes són nombrosíssims els vestigis dels catalans jueus de l'edat mitjana. En la foto de l'esquerra, vista de l'antic barri jueu de Vic (comarca de l'Osona, Principat de Catalunya) (Foto: Renom). A la dreta, antic carrer dels jueus, a Solsona (Principat) (Foto: P. Bas).

Les indecisions de Madrid

Però més enllà de la inconveniència i del mal pas que suposa el fet de que l'espionatge israelià es fiti dels homes de Barrionuevo, hi ha qui adueix altres consideracions. I una és aquesta: si és cert que «Els enemics dels teus enemics són els teus amics», la societat israeliana, enemiga a mort del nazisme, és l'aliada natural d'aquells sectors de las societats de la Península Ibèrica que han viscut quasi mig segle sota la bota d'una dictadura que, sense el suport del nazisme, no hauria arribat a mantenir-se. Per tant, més enllà dels desigs dels governs hi ha o hi haurà un acostament entre els pobles ibèrics i el poble d'Israel que, sens dubte, la *realpolitik* haurà de tenir en compte.

En molts sectors d'Europa causa sorpresa el sospitos retard i l'aparent indecisió amb què l'Estat espanyol tracta aquest afer. Un periodista israelià molt ben informat, J. Henrique Cymerman, corresponsal a Bar-

mades a desfilars com els moros de la *Guardia Personal del Caudillo* —que els més joves dels lectors hauran vist a les filmoteques—, l'opinió de Cymerman sembla fonamentada.

Pel que fa a la cúpula del PSOE de Madrid, la tendència pro-israeliana és ben minoritària; sobretot és representada per Enrique Múgica Herzog —basc per part de pare, i jueu per part de mare—, el qual el «clan de los sevillanos» manté allunyat del nucli de decisions.

I dins del clan sevillà, que és el que actualment ocupa els setials del poder aparent al PSOE i a l'estat, és coneguda l'actitud de l'*alter ego* del president González, l'histrionic senyor Guerra. Aquest personatge ha donat també proves de ser un antisemita biològic. En canvi, en molts cercles d'Israel, tant si són propers a l'actual govern del senyor Simón Peres com de les diferents oposicions, augmenta l'opinió favorable a un establiment de relacions amb els pobles de la península ibèrica.